

הרב עומר שפס

כלה ששכחה לבדוק בתחילת ימי ז' נקיים¹

שאלה

כלה קודם חתונתה בדקה בדיקת הפסק טהרה (ללא מוך דחוק), שכחה לבדוק בימים הראשונים לז' נקיים ונזכרה רק ביום השביעי. האם יכולה לבדוק ביום השביעי ולטבול, או שתיערך חופת נידה ותטבול רק לאחר החתונה?

תשובה

במשנה במסכת נידה (סח ע"ב) מובאת מחלוקת תנאים:

הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור, וביום השביעי ומצאו טהור, ושאר הימים בינתיים לא בדקו – ר' אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה. ר' יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד. ר' עקיבא אומר אין להם אלא יום ז' בלבד.

הגמרא (שם סט ע"א) הכריעה שהלכה כר' אליעזר, ויש מחלוקת בדעתו כמה בדיקות יועילו בדיעבד: לדעת רב בדיעבד תועיל בדיקה ביום הראשון או ביום השביעי, ולדעת ר' חנינא יש צורך בבדיקה ביום הראשון וגם ביום השביעי.

הראשונים נחלקו כמי הלכה: הרא"ש², הרמב"ם³ ורוב הראשונים⁴ פסקו כדעת רב, ואילו 'ספר התרומה'⁵ הסמ"ג⁶, וכמה ראשונים נוספים פסקו כדעת ר' חנינא. מחלוקת נוספת בראשונים⁷ היא האם לשיטת רב תועיל בדיקה דווקא בראשון או בשביעי, או שגם באחד מהימים האמצעיים תועיל. ה'שלחן ערוך'⁸ פסק בסתמא כראשונים שהכריעו כרב,

1. תודתי נתונה לרב אריה כץ שליט"א על סיועו בכתיבת התשובה.

2. רא"ש, נידה פ"י סי' ה.

3. רמב"ם, הל' איסורי ביאה פ"ו הכ"ב.

4. ראב"ד בבעלי הנפש, שער הספירה והבדיקה; רז"ה סלע המחלקות, אות לו (הערת עורך א"כ: עי' שם בדברי הרז"ה, שהלכה כרב רק במקום שבו הצורך בספירת שבעה נקיים נובע מחמת מנהג בנות ישראל, אבל במקום שבו מן התורה האישה זבה וצריכה שבעה נקיים, אין לסמוך להקל כרב); רמב"ן, הל' נידה פ"ב הל' ג; רשב"א, תורת הבית, בית שביעי שער חמישי; טור, יו"ד סימן קצו.

5. ספר התרומה, סי' פח.

6. סמ"ג, לאווין קיא.

7. עי' רא"ש, שם וראב"ד, שם.

8. שו"ע, יו"ד סי' קצו ס"ד.

שבדיעבד מספיקה בדיקה אחת בשבעה נקיים, בין היא בראשון/שביעי ובין היא באחד מהימים האמצעיים, ומביא בשם 'יש אומרים' שחובה לבדוק בראשון ואף בשביעי, ומסיים: 'ואין להקל'. אמנם בדרך כלל, 'סתם' ו'יש אומרים' – הלכה כ'סתם',⁹ אלא שכאמור לעיל, ה'שלחן ערוך' הכריע בפירוש כדעה השנייה. אף על פי כן, מסגנון הצגת הדברים, יש מי שהבין שהמילים 'ואין להקל' הינן חומרא בלבד, ובשעת הדחק אפשר לסמוך על הדעה הראשונה.¹⁰ כמו כן, בעל 'ערוך השלחן'¹¹ השיג על ה'שלחן ערוך' שהעדיף להחמיר ולפסוק כנגד רוב הראשונים. למרות זאת, בסופו של דבר הוא הכריע: 'דוודאי חלילה לנו לסור מדברי רבינו הב"י שכתב דאין להקל', אלא שבמקרה של אישה שיש לה פצעים רבים ואינה מצליחה להוציא בדיקה נקייה כי אם בדוחק גדול, יש להורות לה כדעת רוב הראשונים לבדוק פעם אחת בלבד, חוץ מבדיקת הפסק טהרה.¹² אמנם למעשה, רוב הפוסקים הכריעו בבירור להחמיר כדעה השנייה ב'שלחן ערוך', וכפי הכרעתו ש'אין להקל', המתבססת על מה שהוא כתב בעצמו בספרו 'בית יוסף': 'כיון דכל הני רבוותא מספקא להו – אין להקל בדבר שהוא ספק איסור כרת'. וכן כתב הש"ך¹³ שכך קיימא לן למעשה, להצריך בדיקת א' וגם ז'. וכן מקובל להורות בין פוסקי זמננו.¹⁴ למרות זאת, האחרונים ציינו למקרים שבהם יש להקל בשעת הדחק או בדיעבד, בהסתמך על כך שלדעת רוב הראשונים מספיקה בדיקה אחת:¹⁵

הש"ך¹⁶ כתב שבכלה שלא ראתה דם ניתן להקל אף לדידן בבדיקה אחת.¹⁷

ה'חתם סופר'¹⁸ כתב שבדיעבד באישה שכבר טבלה והייתה עם בעלה, יש להקל כאשר בדקה בא' או בז', אך הוסיף שאם בדקה רק באחד הימים האמצעיים – יש להחמיר אפילו בדיעבד.¹⁹

בשו"ת 'יביע אומר'²⁰ כתב להקל במקרה כזה גם כשבדקה רק באחד מן הימים האמצעיים. כמו כן הסכים להקל בבדיקה אחת כאשר נטמאה מחמת כתם, או כאשר

9. עי' יד מלאכי, כללי השו"ע והרמ"א, אות יז.

10. וכ"כ הרב שלמה קלוגר בשו"ת קנאת סופרים, השמטות ל'שירי טהרה', סי' מה, שהשו"ע הביא בסתמא להקל ובי"א להחמיר, ומשמע שזו חומרא, וכן הלכתא כרב באיסורי בכל מקום, ועוד האריך בדבר, עיי"ש.

11. ערוך השלחן, יו"ד סי' קצו סעי' כג-כו.

12. ראה גם שו"ת בית דוד, סי' ב; שו"ת מהר"ש ענגיל, ח"א סי' נ; חכמת אדם, שער בית הנשים כלל קיז סעיף יב, שהסכימו להקל בבדיקה אחת אצל אישה שאינה מצריכה להיטהר.

13. ש"ך, יו"ד סי' קצב ס"ק ב.

14. ועי' באריכות בס' טהרת הבית, ח"ב עמ' שה-שיג.

15. זאת נוסף על האחרונים שראינו לעיל, שהקלו באישה שאינה מצליחה להיטהר.

16. שם.

17. אמנם בתורת השלמים, סי' קצו ס"ק ג, כתב שמדובר דווקא כשלא ראתה מעולם, והחשש הוא רק משום דם חימוד שהוא מדרבנן, אך בגדולה שראתה בעבר אין חילוק, וגם בכלה בדיעבד מעכבות שתי בדיקות.

18. שו"ת חתם סופר, ח"ב יו"ד סי' קעה; מובא גם בפתחי תשובה, יו"ד סי' קצו ס"ק ז.

19. כיוון שהרז"ה והרא"ה מהאוסרים באופן שבדקה רק באחד הימים האמצעיים, וגם הרשב"א בתורת הבית הארוך הסיק להחמיר – יש לצרפם לסוברים שאף בדיעבד בדיקה אחת לא מועילה.

20. יביע אומר, ח"ה יו"ד סי' טז.

עשתה בדיקה רק ביום השביעי אבל בבדיקת הפסק הטהרה שמה מוך דחוק שהיה עד הלילה, ולסמוך באופן זה שייחשב גם בדיקת יום ראשון על פי הפוסקים שבדיקת לילה שמה בדיקה.

במקרה דנן, של כלה ששכחה בדיקות הימים הראשונים לנקיים, נראה שאם ראתה במשך הימים שהיו הפרשות נקיות בקינוחים שטחיים²¹ – יכולה לסמוך על הבדיקות שתבדוק בסוף הימים הנקיים, כדי למנוע מצב של חופת נידה וצער גדול, ובצירוף השיטות הסוברות שבדיקות שטחיות מועילות לבדיקות שבעה נקיים.²²

21. כגון שקינחה לאחר שהתפנתה לצרכיה.

22. עיין שו"ת נודע ביהודה קמא, יו"ד סי' מו.

הערת עורך: א"כ. במקרה שנזכרה לפני שהגיע היום השביעי לנקיים, נראה שיכולה באופן מרווח יותר לבדוק ביום שנזכרה וביום השביעי, שכן יש פוסקים הסוברים שגם לדעה הראשונה די בשתי בדיקות בשבעת הנקיים, גם אם אינן ביום הראשון וביום השביעי דווקא, ראה בעניין זה במאמרנו – 'בדיקות השבעה נקיים בדיעבד', אור תורה תקיט (מרחשון תשע"א), סי' יד.